

Seria C

222161

No. 52

CUNOSTINTE FOLOSITOARE

Seria C.

DIN LUMEA LARGĂ

SUB DIRECTIVA REDACȚIONALĂ A D-LUI PROF. UNIVERSITAR
I. SIMIONESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GHEORGHE I. DONICI

DE

Generalul **RADU R. ROSETTI**
Membru corespondent al Academiei Române

Seria C.

CARTEA ROMÂNEASCĂ

No. 52

Prețul Lei 8,--

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

= 8 lei numărul; celelalte 5 lei

Seria A. „ȘTIINȚA PENTRU TOȚI“.

Nr.

1. Cum era omul primitiv de I. SIMIONESCU.*
2. Viața omului primitiv de I. SIMIONESCU.*
3. Albinile de I. A. BĂDĂRĂU.
4. Furtunile de I. A. BĂDĂRĂU.
5. -11. Păsările de C. MOTĂȘ.
6. Telefonul fără fir de IR. LĂLESCU.
7. Porumbul înesăgeri de V. SADOVEANU.
8. Planeta Marte de ION PAȘA.
9. Deia Omer la Einstein de GENERAL SC. PĂSAITĂSCU.
10. Cum vedem de Dr. I. GLĂVAN.
11. hăzele A. de AL. CIȘMAN.
12. omul deia Lucuteni de I. SIMIONESCU.
13. Prozoarele de I. LEPTI.
14. Răzgușii și trăsnetul de C. G. DRĂDEJEANU.
15. Nebuloasele gazoase de M. E. AEROVANU.
16. Bacteriile folositoare de I. POPU-CĂMPEANU.
17. Scrisori cerești (Meteorite) de I. SIMIONESCU.
18. Din istoria electricității de STEL C. JORESCU.
19. Mercur și venus de C. NEGOTĂ.
20. Neumatism și arterioscleroză de DR. M. CAHĂNESCU.
21. Gemeni de înținativă de APOSTOL D. CULEA.
22. Hent, roid de ING. N. GANEA.

Nr.

23. Musca de I. MUREȘANU.
24. Creșterea de I. POPU-CĂMPEANU.
25. Cireșe de G. M. LĂBĂRESCU.
26. Animale de demni de I. SIMIONESCU.
27. Lămurirea popoului de I. SIMIONESCU.
28. Din viața oamenilor înțreprinzători de APOSTOL D. CULEA.
29. Societatea nașunilor de ARTUR GOBOVEL.
30. Ficatul și boalaie lui de DR. M. CAHĂNESCU.
31. Electrochimia și electroniza de N. A. DOTEZ.
32. Noțiuni de electricitate de ING. CASETEL.
33. M. berniesoi de CĂPIȚ M. ZAFAN.
34. Izvoare actuale de energie de E. SEVERIN.
35. Goethe cu naturalist de PROF. I. SIMIONESCU.
36. Viața în munși de I. SIMIONESCU.
37. Principii de zoologie de I. SIMIONESCU.
- 38-40. fauna Mării negre de BĂCESCU M. și CĂRĂUȘU S.*
41. Vitaminele de DR. N. GĂVRILESCU.*
42. Perouiu de I. SIMIONESCU.*
43. șoanșani și șoareci de PROF. RADU V. LĂDESCU.*
44. Viața la Ecuator de I. SIMIONESCU.*
45. Viața la tropice de I. SIMIONESCU.*

Seria B. „SFATURI PENTRU GOSPODARI“.

Nr.

1. Ingrijirea păsărilor de PROF. C. MOTĂȘ.
2. Despre tovărășii de FREOT C. DRON.
3. Despre scariatină de DR. I. GHEORGHIU.
4. Livada din sămburl de G. GHEORGHIU.

Nr.

5. Morcovul și alte legume de P. ROZIADU.
6. Sifoniu de DR. E. GHEORGHIU.
7. Votul obiștuit de A. GOBOVEL.
8. Creșterea porților de C. OESCU.
9. Feagra de piov. V. PAREȘ.
10. Alegerea semințelor de C. LACRĂȚIANU.

SERIA C.

No. 57

CUNOȘTIȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

GHEORGHE I. DONICI

DE

Generalul RADU R. ROSETTI

BCU Membru corespondent al Academiei Române Cluj

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

2140.—934.

222161

Tot ce vă trebuie

Cărți, hârtie, caiete, creioane,
găsiți

la marea librărie

„CARTEA ROMÂNEASCĂ“

Se pot face comenzi și din provincie.
Cereți cataloagele și trimeteți suma
prin mandat poștal

pe adresa

„CARTEA ROMÂNEASCĂ“

Bd. Carol I, No. 3

București

GHEORGHE I. DONICI

Scund la trup, cu capul mare, cu trăsături foarte accentuate și cu ochii înfundați în orbite adânci, Gh. Donici, născut la 20 Februarie 1849, era fiul ui Iancu Donici și al Zincăi, născută Iamandi.

Neamul său este un vechi neam din partea de miază noapte a Basarabiei, neam care 'și a lăsat numele în letopiseți, în biserici, în literatură și în legile moldovenești.; neam de boeri pământeni legați puternic de glia strămoșească și de poporul care o apăra.

Copil, a trăit în atmosferă de idealism, de cald entusiasm și de o desăvârșită dezinteresare care a fost acea a boerilor moldoveni, luptători pentru unire, în anii premergători anului 1859. Precum spune tatăl meu, în amintirile sale: „a suflat în „cursul acelor trei ani: 1856, 1857 și 1858, un „vânt deosebit de generos asupra Moldovei noastre, „un vânt care nu vorbea de bănci, de acțiuni, de „întreprinderi, de slujbe, de foloase, ci de muncă „și de jertfe pentru neam, un vânt la suflarea că- „ruia oricine cu bucurie își vâra mâna cât mai în „fundul buzunarului spre a aduna mijloacele trebu- „toare pentru întemeierea viitorului acestui neam.

„Și în această luptă, pentru a doua oară de atâtea
„sute de ani de la Războeni în coace, obștea marei
„boerimi moldovenești era în fruntea luptătorilor
„și punând binele României mai presus de toate,
„lupta ca însuși să doboare temelial bogăției și a
„puterii sale“.

Urmând obiceiul vremii, părinții săi l-au trimis
la Paris, unde a stat unsprezece ani în liceul Louis-
le-Grand.

Copilul, ce era atunci, s'a simțit, mai ales la
început, pierdut și singuratic. Și această singură-
tate și nevoia ce a rezultat de a-și păstra durerile
pentru sine, au influențat mult asupra caracterului
său ulterior. Cu toate că-i plăcea tovărășia altora,
că, prin firea sa generoasă și prin inima sa atât
de bună, își făcuse mulți prieteni. Donici a fost
toată viața sa o ființă singuratecă și a rămas burlac.

Dacă la începutul șederii sale între zidurile li-
ceului Louis-le-Grand s'a simțit adesea singur,
dacă gândurile l-au purtat de multe ori spre zările și
meleagurile din locurile unde-și petrecuse întâia
copilărie, anii petrecuți la Paris nu i-au lăsat
totuși decât bune amintiri și au influențat pu-
ternic formațiunea sa intelectuală. Copil zglo-
biu, s'a împrietenit destul de repede cu ceilalți
copii și plăcându-i ghidușile—cum i-au plăcut
toată viața—și-a găsit iute tovarăși, cu cari să
facă viața grea *pion*-ilor (pedagogilor) însărci-
nați a-i ține în ordine. Nu a fost, mai ales în
primii ani, un școlar prea sârguincios. Dacă nu
și-a luat diploma de bacalaureat la finele anilor

petrecuți în Franța, a învățat în schimb temeinici ceea ce a învățat, a căpătat gustul de a citi precum și părerea că viața este un ce serios.

Vibrând încă de cele ce auzise și de faptele la cari asistase în Moldova, înainte de venirea sa în Paris, Donici, cu ocazia ieșirilor sale în oraș—rare la început, căci pedepsele cădeau ploaie pe capul lui—petrecea în mijlocul tinerilor Români, cari și făceau studiile în capitala Franței. Aceștia erau înflăcărași de lecțiile ce le făcuseră și le făceau, la cele mai înalte catedre, Bataillard, Quinet și toată pleiada de apărători dezinteresași ai cauzei române. Pe malul Senei stăpânea atunci un spirit doritor de fapte războinice precum și voința dezinteresată de luptă pentru descătușarea popoarelor robite. Învățăământul chiar, ce se dădea în liceu contribuia puternic la această educație patriotică și altruistă. Dacă temele latine și grecești păreau adesea anoste, dacă compunerile franceze aveau de cele mai multe ori subiecte prea clasice, comentarea, și a scriitorilor vechi și a autorilor clasici francezi, scotea la iveală în fața elevilor, calitățile și defectele omului, preamărind pe cele dintâi și ridiculizând pe cele din urmă. Ca rezultat al acestei proslăviri a individului și Donici, ca mulți dintre acei trecuți prin școlile franceze de atunci, părea adesea *frondeur* (răzvrătit). De fapt însă această răzvrătire era numai un chip de manifestare verbală a personalității sale, căci, atât în viața socială cât și în cea politică și tot atât în rândurile armatei, a fost un ostaș credincios ideilor și îndeplinitor conș-

tiincios al datcriilor de cetățean, de prieten, de partizan al partidului conservator și de ostaș.

Ca și conșcolarilor săi i se dezvoltase, în cel mai mare grad, dorința de îndepliniri eroice, fără să i se schimbe însă prin aceasta modestia ce era în însuși firea sa și fără să se micșoreze îndeplinirea, din partea lui, a datoriei zilnice, atât de banală de cele mai multe ori.

Tatăl meu îi dăduse porecla de *Marquis de Valsec*, poreclă ce-i se potrivea minunat în sensul eroilor descriși de Alexandre Dumas și a tovarășilor lui Cyrano de Bergerac, poreclă de care Donici nu se supăra, socotind-o chiar potrivită.

S'a întors în țară în 1870. Iși perduse părinții și Tribunalul din Iași l-a recunoscut de major, descărcând de sarcina de tutor, pe unchiul său Iancu Iamandi. Avera ce-i rămăsese era modestă: moșia Valea Seacă (comuna Borzești-județul Bacău) dar și datorii, de oarece părinții lui perduseră tot capitalul lor în falimentul Băncei Moldovei.

Moșia Valea Seacă făcuse parte dintr'un trup mai mare, numită Rădeana, care aparținuse pe rând lui Ștefan-cel-Mare, lui Gheoghe Ștefan Voevod care a refăcut biserica din Rădeana, Ceureștilor și în sfârșit Rosetteștilor, de la care, prin înscrisire, a trecut în stăpânirea Doniceștilor. Moșia se întindea din Borzești până'n Căiuți și a fost împărțită, în 1857 de Iordache Donici, care a mai trăit încă câțiva ani și a purtat până la încetarea sa din viață vechiul port moldovenesc, între fiii săi Iancu (tatăl lui Gh. Donici) care luă Valea Seacă,

Emanuel, care luă Rădeana (lăsând-o Academiei Române) și Neculai, căruia îi reveni trupul numit Gârbovana.

Dorința și datorința de a cunoaște pe ai săi și pe prietenii părinților săi îl făcură să viziteze, pe rând, pe unchii săi, de la Gârbovana și din Rădeana, pe bunicul meu la Căiuți, pe Costache Negri la Târgu-Ocna, pe sora sa la Bârlad și alte rude și prieteni la Iași, unde dealtfel era chemat și de afacerile sale. Aceste vizite le reinnoi apoi des, ori de câte ori nu era la Valea Seacă. Acolo se îndeletnicea cu grija moșiei, pentru a cărei cultivare nu avea de altmintrelea mai multă experiență de cât o aveau toți ceilalți Români care-și petrecuseră anii tinereții în străinătate. Căpătă, mai târziu, ca și alții, experiența necesară, în dauna pungei sale. Dar la Valea Seacă îndeletnicirea sa nu era numai îngrijirea moșiei; cetitul și vânătoria fură de asemenea două din ocupațiile sale cele mai obișnuelnice. O alta fu politica.

Intors în țară în 1870 s'a găsit tocmai în toiul aprigelor lupte politice de la începutul domniei lui Carol I. A fost de la început și a rămas, în tot cursul vieții sale, soldat statornic credincios al partidului conservator. Credința sa în păstrarea alcătuirii trecutului, cel puțin în ceea ce privește marile cadre ale alcătuirii sociale, a fost adâncă și nestrămutată. Și era caracteristică antinomia ce era într'însul între intelectualul conservator și între omul trăind la țară, în excelente relații cu locuitorii de pe moșia sa.

Din cauza firei sale nu a împlîns însă nici odată dezacordul politic pînă la vrășmășia personală ci a păstrat cu adversarii săi politici relații personale urbane, lucru rar în acea epocă.

Dacă Donici găsea mulțumire în vizitele pe care le făcea rudelor și prietenilor, aceste vizite nu erau mai puțin plăcute oaspeților săi.

Veni războiul din 1877—1878. Ca mulți alți tineri de neam, care nu făceau atunci serviciul militar, Gheorghe Donici se înscrise ca voluntar. Cu ordinul No. 5493 din 8 Mai 1877, Ministerul de Războiu îl atașează Regimentului 8 Călărași, pe cheltuiala sa proprie în cea ce privește întreținerea. A făcut parte din escadronul de Bacău, comandat de omul de ispravă care a fost căpitanul Arcadie Șeptilici. Regimentul era comandat de locotenentul colonel Peretz, cu care nu era ușor a te înțelege, iar comandant de brigadă era colonelul Gheorghe Rosetti Roznovanu, care ca și Șeptilici servise în armata rusească.

Câteva însemnări dintr'un carnet, singurele păstrate din mai multe pe care mi-a spus, nu odată, că le făcuse — ne arată că a pornit la 14 Mai 1877 din București și trecând prin Clejani (15 Mai), Talpa (16 Mai). Balaci (17 Mai și o zi repaos la 18), Greci (19 Mai), Slatina (20 Mai) a ajuns la Piatra Olt la 21 Mai, unde a rămas pînă la 4 Iunie. Curioasă coincidență această venire și staționare a lui Donici, tocmai în acea parte a Olteniei, unde era să-și găsească sfârșitul, peste 39

ani, năvălind vitejește asupra tunurilor dușmane la Robănești.

Din Piatra-Olt, Regimentul 8 Călărași, făcând prima etapă până la Osica mare, se duse la Caracal, unde mai primi alți voluntari de războiu. El luă parte, la acoperirea Dunării și la demonstrațiunile ce se făcură pentru ușurarea trecerei Dunărei, de către Ruși. In acest timp Donici a fost de mai mai multe ori sub focul dușman, atât la Corabia cât și la Islaz, unde a stat mai multe zile.

Donici a luat parte și la două recunoașteri peste Dunăre, recunoașteri despre cari jurnalul de operație a Regimentului 8 Călărași (azi Regimentul 8 Roșiori) spune următoarele:

„1877 Iulie 9. Căpitanul Șeptilici s'a oferit a „trece Dunărea, spre a face o recunoaștere, și „însoțit de sergentul Porumbaru Ioan și Grinea „Daniel, precum și (de) voluntarii Donici Gheorghe, „Sturza Rudolf din acest regiment; (de) 30 vânători din Batalionul II și 11 marinari ruși, au trecut „Dunărea, au mers pe jos la Satul Beșli, unde gă- „sind o redută pe deal au stricat-o, au ars niște „produse turcești ce se aflau în sat, și găsind un „șlep pe apă Ischerului, s'au imbarcat într'însul „și s'au întors la Corabia a doua zi la ora 1³/₄p. m. „Mai mulți locuitori (de pe malul drept), trecând „Dunărea, au rugat pe comandantul trupelor să le „dea ajutor contra jafurilor și cruzimelor ce îndură „de la bazbuzucii Turci. Comandantul neavând ordi- „din nu le a putut acorda acest ajutor, însă le-a „tolerat acelora ce ar voi să se ofere la aceasta.

„1877 Iulie 11. Locotenentul Stârcea Gheorghe „se oferă a întreprinde aceasta și face apel la cei „ce voesc a-l însoți. Se oferă, de bună voie, Ser- „genții : Popovici, Porumbaru, Mardare, briga- „dierul Percă din Escadronul Roman, brigadierul „Donici și soldatul Ifrim din Escadronul Bacău, „precum și 4 marinari Ruși. Inarmându-se toți cu „puști Peabody, împrumutate de la Batalionul II „Vânători, seara, toți trec Dunărea, cu o barcă. „De la mal merg pe jos, până în Satul Ghigen, „unde s’au așezat ambuscadă în părțile unde locui- „torii au arătat că vin Cerchezii.

„A doua zi, 12 Iulie, Cerchezii în număr de „30—40 au și venit în Ghighen; apropiindu-se „bine, ofițerul ordonă foc. Cerchezii, surprinși, „fug înapoi. Sunt urmăriți cu focuri, șase din ei „cad morți și ceilalți fug în dezordine. Locotenentul „Stârcea ia calul și arma unuia dintre ei. După „trecerea regimentului, mai târziu, peste Dunăre „s’au văzut mormintele acestor Cerchezi. Loco- „tenentul Stârcea a adus un act în scris de la „locuitorii din Ghighen, prin care confirmă cele „arătate mai sus“.

Hotărându-se apoi trecerea Dunărei, la Turnu- Măgurele, Donici face parte din primele trupe românești cari, la 16/28 Iulie, ocupă Nicopole. Regimentul 8 Călărași fiind hotărît a trece cel dintâi, comandanții de escadron au tras la sorț care escadron să înceapă trecerea. Sorțul căzu asupra escadronului de Bacău, care fu prima unitate ro- mânească ce a pășit peste Dunăre. Iancu Laho-

vari a arătat, în amintirile sale, reculegerea sufletească a trupelor călări trecute în acea zi peste Dunăre, spre ceea ce era pentru ele necunoscutul de dincolo.

Fiind de gardă la locul trecerei, Donici intră în conflict cu comandantul diviziei, generalul Manu. Tânărul voluntar nu era pătruns încă destul de nevoile manifestării, prin semne exterioare, a disciplinei, comandantul diviziei pe de altă parte era acrit, căci i se luase tocmai atunci comanda diviziei. Rezultatul: cinci zile arest pentru voluntar, pedeapsă ridicată de altfel imediat și pentru care Donici nu a păstrat supărare. Această pedeapsă a rămas un subiect de convorbire între Donici și Manu, ori de câte ori se întâlneau. De la Nicopol Regimentul 8 Călărași fu trimis între Osma și Vid, și apoi spre Plevna. Escadronul de Bacău, fiind în avanposturi, între Riben și Caciamunița, avu în noaptea de 13/14 August primul soldat român ucis dincolo de Dunăre, soldatul Lupu Andrei din Liuzi Călugăra.

Armata noastră înaintând spre Plevna și așezându-se în fața acestui oraș, brigada lui Roznovanu a fost însărcinată să acopere dreapta de la Verbița până'n Vid și apoi și peste Vid. Serviciul ce l-au îndeplinit călărașii moldoveni acolo nu a fost bătător la ochi, a fost chiar plicticos, dar și de un mare și puternic folos. Pe dealurile dela Nord de Bucov precum și în șesul Vidului ei au păzit trei lungi luni, pe ploaie, pe zăpadă și cu hrană neîndestulătoare, un sector foarte întins, prin care însă nu a putut trece un singur Turc. Donici a fost

nesmintit la post, luând parte la acest serviciu, în care singurele distracții erau câte o hărțuială cu Cerchezii, câte o recunoaștere sau mergerea cu vre-un plic la Turnu-Măgurele, la unitățile vecine sau la Marele Cartier. El se distinse în serviciu și fu decorat cu Virtutea Militară și cu Crucea Sfântului Gheorghe (acea de soldat), obținând chiar pe aceasta din urmă de două ori. Nu-i plăcea însă să se laude cu ce făcuse și schimba vorba când era întrebat despre faptele cari-i aduseseră decorarea. Știu totuși de la dânsul că având să ducă odată un plic urgent și calea cea mai scurtă fiindu-i oprită printr'o linie de vedete turcești, a pus câți-va călărași să atragă atenția Turcilor într'o altă parte iar el a trecut în galop, ziua în amiază, printre vedetele turcești, neatins nici de gloanțele lor și neajuns de acei cari s'au repezit după dânsul. O notă a tatălui meu arată că un temeiu de decorație a fost o recunoaștere sau altă misiune primejdioasă pe care Donici a îndeplinit-o noaptea, împreună cu alt sergent din regimentul său, numit Popa.

Dacă lui Donici, excesiv de modest nu-i plăcea a se lăuda cu isprăvile sale, în schimb povestea bucuros întâmplări hazlii. Iată una din aceste. Cu toate că Bacăoanii erau comandanți de doi șefi cari serviseră în Rusia și se fereau de ori ce conflict cu Rușii, acestea nu se puteau înlătura. La un moment dat brigada lui Roznovanu bivouăca alături de brigada de Cazaci a lui Tutolmin. Călărașii noștri se plâneau mereu că vecinii ruși nu cultivau cinstea și că veșnic le lipsea câte ceva din echipament.

Intr'o zi lipsiră opt șei din escadronul lui Șeptilici, care se duse să-i raporteze lui Roznovanu, zicându-i că prea considerau soldații țarului averea noastră cu proprietate comună; Roznovanu—probabil rău dispus—îl repezi, zicându-i să facă și călărașii la fel. Zis și făcut. Decât, când veni ulterior Tutolmin să se plângă lui Roznovanu, nu le lipseau Rușilor opt șei ci treizeci. Iși găsiseră Bacăul, Cazacii!

Cu începere de la 27 Septembrie/9 Octombrie 1877, Donici ia parte, cu regimentul său, la operațiunile detașamentului Slăniceanu, însărcinat să ieie Rahova. Cu ocazia luptei de la Rahova (7/19 Noiembrie) Regimentul 8 Călărași era însărcinat a ține legătura între brigada de roșiori ce să afele la stânga, și detașamentul Slăniceanu care ataca dinspre Sud-Est. Donici a avut prilejul să deie mai multe mici lupte corp la corp cu călăreți izolați cerchezi, pe cari ai noștri -i au gonit din vii.

De la Rahova, Regimentul 8 Călărași fu trimis la Cibar Palanca, și apoi precedă mersul trupelor înaintând spre Vidin. În bătălia de la Smârdan (12/24 Ianuarie 1878) Donici a fost întrebuințat de generalul Cercez pentru ducerea ordinelor sale. În seara acelei zile escadronul din care făcea parte fu adus în satul Inova, ca rezervă a infanteriei, sfâșiată de oboseală. Donici povestea adesea despre puternica impresie ce-i făcuse alarma din zorii zilei următoare, când Turcii porniseră la contra atac.

Despre această bătălie în întregul ei însă, ca și despre bătălia de la Grivița (în timpul căreia venia cu corespondență de la Turnu Măgurele la Verbița)

nu spunea nimic, de oarece, din cauza ceței, și într'un caz și'n celălalt, nu văzuse aproape nimic și nu-i plăcea a repeta ceea ce auzise numai de la alții, precum nu a repetat nici odată bârfelile, ce nu au lipsit și atunci, despre purtarea unuia și a altuia. Când i-am dat să citească, prin anii 1910—1912, amintirile D-rului Sabin, a fost revoltat că acesta povestea, după atâția ani, unele lucruri adevărate dar cari nu erau spre cinstea acelora în sarcina cărora se puneau. Susținea că erorile erau firești și că trebuiau privite numai rezultatele.

Dela Vidin, Donici urmă mersul armatei care se îndreptă spre regiunea Curtea de Argeș, spre a face față de astă dată primejdiei rusești.

El fu demobilizat la 4/16 Iulie 1878; la 26 Februarie 1879, fu trecut în miliții, cu gradul de sergent.

Intors din războiu se așeză din nou la Valea Seacă.

Moșia era mică și pământul ei puțin roditor. Donici, care o cultivă când în regie, când în arendă sau în dijmă, nu putea scoate mare venit din ea cum nici pădurea, pe care o cruța mult, nu aducea un venit însemnat, din cauză că lemnul nu prea avea preț. A încercat Donici să-și mărească veniturile căutând var; făcu mai multe groape drept sondaje și chiar un cuptor, dar nu obținu rezultate rentabile. Mai târziu clădi o moară, care există și azi la încrușișarea șoselei naționale cu șoseaua ce duce în sat la Valea Seacă, dar nici asta nu-i aduse venit. Când au venit Americanii în valea Troțușului ca să caute petrol, a făcut o învoială cu dâșii, în-

voială care nu a dat însă nici un rezultat căci nu s'a găsit nimica.

Se scula dimineața de vreme și se servia de obicei singur ne având aproape nevoie de servitori (era veșnic tachinat de prietenii săi că servitorii lui erau adevărații boieri ai casei, căci nu aveau nimica de făcut).

Cu toate că moștenise datorii, pe cari le plătit, și că venitul său era mic, acesta i-ar fi ajuns cu prisosință căci era om care avea foarte puține nevoi și ducea o viață foarte cumpătată. Donici avea însă o inimă foarte bună și era de o dărnicie fără pereche. Lemne gratuite din pădure pentru clădirea locuințelor sătești, iertarea repetată a datoriilor către dânsul a sătenilor și ale altora, ajutorarea fără preget a nevoiașilor, împrumuturi de obicei nerambursate rudelor, prietinelor, cunoscuților și chiar celor mai puțini cunoscuți cari știau a-i atinge inima, micșorau simțitor venitul său. Foarte îndatoritor, era totdeauna gata a ajuta pe alții, a călători spre a interveni pentru altul, a merge la o moșie spre a se ocupa de afacerile altuia, împedicat momentan, a oferi ospitalitatea vremelnică sau mai mulți ani dearându-l unor prieteni trecând prin greutăți sau scăpătați. Nu mai vorbesc de foști camarazi de luptă, cum era consăteanul său Ion Chetru, cari nici n'aveau nevoie de a cere pentru ca să capete dela dânsul un ajutor bănesc sau în natură. Evident că mulți au abuzat de bunătatea sa—Donici reamintea unora mai deochiați ticăloșia lor, dar îi ierta și-i... ajuta

din nou. Raporturile sale cu locuitorii din sat erau cât se poate de bune. Umbla pe jos, cu mâinile la spate, adus puțin înainte, de obicei peste dealuri sau pe câmp, rar prin mijlocul satului. Vorbea prietenește cu cei pe care-i întâlnea, interesându-se de nevoile lor și dând mereu pildă și de omenie și de lipsă pe orice ifos.

Dacă-i plăceau glumele și chiar unele mai sărate, îi displăcea pornografia. În sat la Valea Seacă a rămas amintirea următoarei scene, ce mi-o comunică, ca și alte fapte aci arătate, Dl. Susanu, învățătorul de acolo: era pe vremea când se judecau procesele la primărie. În desbatere era un proces de insulte între două femei și judecătorul le-a silit să reproducă chiar vorbele cu cari se batjocoriseră. Râdea judecătorul și râdea toată lumea. Donici însă se înroși, se sculă repede mâinos, își îndesă pălăria în cap și porni glonț, drept acasă.

O bătrână țărăncă de la valea Seacă îl definea acum 2-3 ani astfel: „Pe cât îi era trupul de mic, pe atât îi era inima de mare.“

Altă ocupațiune a lui Donici era, vânătoarea. Deseori își lua pușca și pleca singur sau întovărășit de un singur vânător. Alte ori vână în tovărășia mai multora, fie pe moșia sa, fie la vecini și la prieteni. Dar vânătoarea care-i plăcea au deosebire era vânătoarea de urși, porci mistreți, capre. Nu a lipsit niciodată de la marile vânători ce se făceau la Căiuți, în fiecare an, pe la Sfântă Maria mică. Cu tatul meu și cu alți prieteni, plecau și cutreerau timp de o săptămână pădurile din Vrancea și până'n Oituz,

tăbărind noaptea prin pădure și având cu dânșii o adevărată armată de pușcași, hăițași precum și servitori, cu căruțe și cu cai de povară. Aceste vânători îi plăceau lui Donici și pentru vânatul propriu zis, cu toate că, ironie a soartei, nu a reușit nici o dată să împuște vreun urs, dar și pentru frumusețea plaiurilor cu vederi întinse, a văilor și văcelor în cari șopotește câte un pâraș limpede și grăbit, a întregii regiuni, în care erau să se deie luptele din marele războiu, de la Momâia, Mărăști, Incărcătoarea, din fundul Bogdanei și de pe Măgura Cașinului. Ii mai plăceau aceste vânători pentru tovărășia plăcută în care se găsea și era unul din cei cari scorniau cele mai multe ghidușii și glume.

Citea și citea mult, fără a face nici odată paradă de știință sau de a cita autorii sau cărțile pe cari le cetise. A fost un statornic abonat al marelui reviste *Revue des deux Mondes* pe care o primea încă în prețiu intrării noastre în campanie. De altfel nu avea o bibliotecă mare căci cărțile și revistele sale treceau de la unii la alții printre vecini și, bun cum era cunoscut, Donici, nu se supăra dacă nu i se înapoiau.

Avea în biroul său un Musset complet, care aparținuse mamei sale și pe care-l citea adesea.

Cerceta și cetia cronicile și documentele vechi. Pe baza lor a alcătuit o spiță a neamului Donici, la care lucra încă în 1916, spiță care este socotită de Dl. Sever de Zotta ca bună. Ea va trebui publicată odată ca omagiu către Donici și către neamul său.

O bună parte din vreme și-o petrecea făcând lungi vizite rudelor și prietenilor săi. Era primit totdeauna cu bucurie, mai ales de copii, al căror mare prieten era, căci lua parte cu toată inima la jocurile și la bucuriile lor. Prezența sa era socotită totdeauna prea scurtă, ori câte săptămâni ar fi stat și era o mare rivalitate între diferitele familii ca să-l aibă la dânsule. Cu toată partea ce lua la jocurile tinerimei era însă foarte respectat de aceasta și era un nu știu ce care împedica pe vre un copil să-i lipsească de respect. Unchiu Georges, cum era numit de toată tinereța—rudă și nerudă—știa de altfel, când în chip glumeț, când prietenește vorbind ca unui egal, să oprească anumite porniri sau să îndrepte și să sfătuiască. De multe pedepse și pasuri greșite ferit-a el pe tinerii săi prieteni.

În fine politica a fost o ocupație constantă a lui Donici, care, precum am mai spus, am fost de la început și a rămas toată viața sa un ostaș credincios al partidului conservator. Imi aduc aminte de aprinderea cu care vorbea pe timpul campaniei electorale din 1888 și de pasiunea ce a pus în acele alegeri. Venirea partidului conservator la putere a avut drept consecință depărtarea sa vremelnică de Valea Seacă, căci a primit postul de sub-prefect al plășii Bistrița-de-sus și a stat, cât timp a fost subprefect, la Bacău.

S'a arătat un destoinic și grijuliu administrator. Răbdător și conștiincios își îndeplinea serviciul foarte bine. Fiind în Bacău, în luna Iunie 1889, pentru a

trece, ca pregătit în particular, examenul de clasa I-a liceală, am stat la dânsul și într'o zi, în care nu aveam examen, m'a luat cu dânsul la o cercetare pe care o făcea într'o comună din valea Siretului. Ca la ori ce cercetare la țară, țăranii—afară de cei în cauză—se fereau a se compromite și vorbeau de orice afară de pricină; toate spusele repetându-se și adese ori contrazicându-se. Am fost impresionat atunci — și impresia mi-a rămas și azi — de răbdarea și bună voință cu cari Donici îi a ascultat multe ore de-a rândul—ore ce mie-mi păreau ne sfârșite—și cum cu blândețe i-a făcut în sfârșit să deie lămuririle trebuincioase.

A fost apoi membru în consiliul județean Bacău, din Mai 1891 până'n Octomvrie 1895, și deputat al colegiului al III-a de Bacău din Ianuarie 1894 tot până'n Octomvrie 1895, când au căzut conservatorii de la putere. Donici s'a reîntors la Valea Seacă, unde a venit să steie cu dânsul, un văr al tatei, Eugène Balș.

Alternanța aceasta, de ședere la moșie—de unde continua însă a merge să facă lungi vizite prietenilor săi, vizite tot așa de bine primite de aceștia —și de ocupare de diferite dregătorii, a coincis cu vicisitudinile partidului conservator, adică cu aflarea acestuia în opoziție sau la putere. Așa a fost senator al colegiului I Bacău de la 1 Iunie 1899 la 14 Fevruarie 1901. L'am văzut atuncea adesea la Senat, când comandam garda; înainte de ședință citea ziarele în bibliotecă, iar pe timpul ședinței stătea la locul său ascultând ce se spunea

de la tribună sau de pe banca ministerială; cuvântul nu l-a luat mi se pare nici odată în ședințele publice, dar lua parte la discuții în secțiuni și în comitete. A fost apoi președinte al consiliului județean.

În 1911 și-a vândut moșia și s'a stabilit la Tescani, unde a ajutat pe rudele sale în administrarea averii lor și unde s'a ocupat mai cu intensitate de lucrarea sa asupra spiței neamului Donici.

De mult avea o mare dorință, aceea de a revedea Parisul și mai ales liceul în care trăise unsprezece ani. Dorința aceasta și-a în deplinit-o în primăvară 1914 — Plecând la 12|25 Martie 1914 din țară, a a stat 16 zile în Paris. — A fost să revadă liceul Louis-le-Grand pe care nu-l recunoscă căci era într-o altă clădire; vizita îi făcu mare plăcere. Dacă n'a uitat el de fosta sa școală nici aceasta nu a uitat pe Donici și, în urma intervenției generalului Berthelot, asociațiunea foștilor elevi ai liceului Louis-le-Grand a înscris, la finele anului 1930, numele lui Gh. I. Donici, pe plăcile de marmură, proslăvind pe vechii elevi ai liceului căzuți în marele războiu.

De la Paris a mers la Lausanne ca să vadă pe verele sale Camille Paccaud și Vera Donici, cu care a stat două săptămâni, întorcându-se apoi în țară, la 16 Aprilie 1914.

De la începerea marelui războiu Donici se pune hotărît printre acei cari doresc intrarea noastră în războiu în contra puterilor centrale. A fost în anii 1914—1916 mereu alături de Nicu Filipescu și de

toți acei cari propăvăduiau, cu cuvântul și cu scrisul, intrarea noastră în acțiune, și a luat o parte activă la luptele ce se dădeau în partidul conservator între intervenționiști pe de o parte și P. P. Carp și Alexandru Marghiloman pe de alta. (căpetenii de ai partidului conservator pentru care Donici nu a avut niciodată mare simpatie). Firea lui Donici, caracterul său leal și urbanitatea sa constantă au făcut însă ca el să nu dușmănească pe cei de o părere contrară sau guvernul care avea răspunderea. Adversar politic hotărât al liberarilor el recunoscuse totuși meritele lui Ion C. Brătianu și era dispus a face credit lui Ion I. C. Brătianu dar nu și colaboratorilor acestuia precum nu găsea cuvinte destul de tari (totuși au murdare) pentru a califica pe colaboratorii lui Ion C. Brătianu. Mari și pasionate discuții avut-a el, în privința atitudinii țării, cu tatăl meu și când acesta a făcut să apară ediția a 2-a a broșurei sale *Nici într'un chip cu Rusia*, G. I. Donici a scris un articol de răspuns: *Cu Cine? Cu România*, articol care se află în ciornă printre hârtiile rămase de la dânsul (nu știu dacă a fost publicat vre-o dată, nu l-am găsit în ziarele acelor ani) arătându-și punctul său de vedere.

Fără doar și poate că simpatia lui pentru Franța și ceea ce reprezenta civilizația neamului franțuzesc precum și sentimentul de camaraderie față de Ruși, izvorât pe câmpiile din fața Plevnei în 1877, au influențat puternic părerile lui, dar pentru ființa leală, care era Donici, nu asemeni simpatii și sentimente

de camaraderie l-ar fi făcut să caute a-și vâri țara în foc. Copilărinte în epoca celei mai întinse dezvoltări ale ideilor generoase ce au condus generația noastră de la 1848, educat ulterior într'un liceu din Paris în anii 1859—1870, Donici nu a simpatizat nici odată și toată firea lui nu putea simpatiza cu ideile că forța este dreptul și cu tendințele de dominațiune din ce în ce mai accentuate ale imperiului german. Cunoscând bine trecutul nostru, revoltat de asupririle Românilor din Transilvania, dându-și seama că numai în întregire sta viitorul neamului său, Donici, care influențat de romantici visa încă epopee, nu putea să nu fie cu sufletul și cu trupul părtaș la marea mișcare de entusiasm pentru cauza războiului ce cuprinsese, mai ales partea mai tânără a neamului, în anii 1914—1916. Dar, om din alte vremuri, Donici nu înțelegea să fie numai un partizan platonice al pornirii la războiu și, după declararea acestuia, un spectator critic și defăimător. El voia, voia din tot sufletul său cinstit și generos, să ieie o parte activă la acest războiu, deși om în vârstă și cu experiența greutăților și suferințelor războiului din 1877—1878. El știa că acest războiu nu va fi o plimbare ca cea din 1913, la care, lucru caracteristic, nu a luat parte cum luaseră parte o sumă de eroi de carnaval, cari s'au ferit a mai apare în rândurile armatei în marele războiu.

De aceea cu cât se măreau probabilitățile intrării noastre în foc și cu cât era mai bătător la ochi că se apropia data acesteia, cu atât insistențele lui de a

fi admis ca voluntar se făceau mai tari. Mi-a făcut cinstea de a se adresa și mie în această privință, cum s'a adresat și altora. La început m'am opus invocându-i vrâsta sa, greutatea războiului și multe alte argumente. Tenacitatea sa, pasiunea cu care pleda pentru încorporarea sa, accentele mișcătoare ale acestei pledoarii, m'au învins și i-am dat cuvântul că voi face tot ce'mi va sta în putință pentru a i se satisface cererea. Mi-a dat atunci o cerere în scris către Ministerul de Războiu, împreună cu actele necesare și cu cele arătând că făcuse — și făcuse cu distincțiune — războiul de neatârnavare. Iși făcu în același timp uniformă și-și cumpără echipamentul necesar.

La începutul lui August 1916, căpătai ușor aprobarea cererii lui Donici. În după amiaza zilei de 14/27 August, mă pregăteam să plec la Periş, și acasă la mine se găseau ofițerii cari urmau să plece cu mine, precum și unele persoane cărora aveam a le face anumite recomandațiuni. De față era și Donici, căruia îi telefonasem să vină. Bănuia, cum bănuiau foarte mulți, în acea zi frumoasă de August, că se luaseră hotăriri mari — dar nu avea siguranța, deși pregătirile ce le vedea nu-i puteau lăsa mare îndoială. După ce terminai cu ceilalți deschisei săltarul biuroului meu și scosei un vraf de hârtii pe care le dădui lui Donici. A rămas o clipă nemișcat și parcă uluit. Ii am arătat atunci cu degetul rezoluția ministerială aprobătoare pusă pe cererea sa. Nu voi uita nici odată privirea de mulțumire, de recunoștință și de triumfătoare bucurie cu care s'a

uitat drept în ochii mei, cum nu pot uita—și o simt și acum în mână—pasionata sa strângere de mână și îmbrățișarea sa de vechiu prietin. S'a mai uitat încă odată la mine, cu scânteieri dar și cu multă dragoste în privire și brusc, cu graba unui copil nerăbdător de a se bucura de un ce de mult râvnit, a dispărut. De atunci nici nu l-am mai văzut. Am credința însă că-i am procurat în acele minute una din clipele de cea mai mare mulțumire pe cari să le fi avut în viața sa—și această convingere a fost pentru mine o ușurare atunci când avui durerea să aflu vitejeasca sa moarte.

Donici nu a stat mult timp cu ordinul său aprobător în buzunar. S'a prezentat la corp—dar acesta era deja pornit. Apoi când a știut unde să se ducă, a luat trenul, împreună cu ruda sa Constantin Rosetti Tescanu, care reformat în urma unei grele boale pe când își făcea serviciul militar în 1904, se înscrisese și el ca voluntar.

La 18/31 August au sosit amândoi în Alexandria, unde se afla regimentul 9 Rosiori, în care fuseseră încorporați. Primiți bine de comandantul de regiment și de ofițeri, sergentul Donici (căci fusese primit cu gradul acesta) și plutonierul Rosetti Tescanu, au fost repartizați plutonului 4 (comandat de nepotul și vărul lor C. R. Sturdza, fiul camaradului său de arme din 1877-1878 Rudolf Sturdza, care și el ofițer de rezervă, repartizat părții sedentare, reușise după multe insistențe, a fi repartizat la partea activă în escadronul III (căpitan A. Filitti).

Impresia în regiment și printre orășeni a fost

mare: „toată lumea se'ntoarce'n drum și privește „lung la mustața lui albă, la șirul lung de decorații „ce-i împodobesc pieptul, câștigate în 77 pe câmpiile „Bulgariiei. Nu pricepe nimeni ce-i cu omul acesta „cărunt, mărunțel și sprinten, care-și poartă voios „și mândru, printre soldați capela sa cu două coarne „de subofițer și toți îl salută parcă ar fi un „general” spun însemnările zilnice ale lui C. R. Sturdza, însemnări cari, împreună cu cele spuse de alți ofițeri alcătuiesc temelia rândurilor ce urmează.

Comandantul de escadron îl prezintă escadronului și-i dă, după propunerea lui C. R. Sturdza, calul Cobilac (Donici depusese la regiment 1000 lei pentru a avea dreptul să-și aleagă un cal bun), „un cal „murg închis, luat din Bulgaria în 1913, mărunțel „și rotund ca un pepene, vioiu, bine legat și frumos, sprinten, iute și neobosit, croit anume pentru „oncle Georges căruia-i trebuie, ca să poată în „căleca ușor singur, un cal potrivit cu statura lui.”

În acea seară, împreună cu Rosetti și Sturza stau târziu de vorbă „făcând visuri de glorie și de „mărire pentru viitorul țărișoarei noastre”.

Decât visul este un lucru și realitatea este alta. Pe când Donici și nepoții săi visau să străbată Ardealul, divizia din care făceau parte, avea misiunea de a ajuta la acoperirea Dunărei. Și atunci, pe când aflau că ai noștri au trecut munții, ei făceau deocamdată instrucție și schimbau mereu de cantonament. Din Alexandria la Poroșchia, de aci la Țigănești, la Brânceni și apoi iar la Alexandria. Nerăbdare lor firească de a fi părtași la

lupte, crește atunci când veștile rele de la Turtucaia și de la Sibiu vin să exaspereze sentimentul că sunt zadarnici și că nu sunt folosiți.

Donici ia parte conștiincioasă la serviciu, el cere și insistă mereu ca să nu fie scutit de nici o oboseală, de nici o corvoadă. Ducând, o viață întreagă, un traiu cumpătat, el rabdă ușor și oboșelile, lipsa de ori ce confort și adesea ori foamea.

Primejdia străpungerei dușmane la Olt, face ca să se expedieze Regimentul 9 Roșiori în acea parte. La 13|26 Septemvrie este ambarcat în tren și dus la Curtea-de-Argeș, de unde în marșuri lungi și obositoare este trimis când ici când colo, (Jiblea, Călimănești, Suici, Titești, Greblești) dar nu intră în foc, Donici face aceste marșuri (din care unul de 108 km. într'o singură etapă), la locul său în front, cu aceiaș rezistență ca cei mai tineri din regiment.

La 23|6 Septemvrie Octomvrie Regimentul 9 Roșiori este pornit iarăși la Alexandria.

Noui mișcări de du-te vino necesitate de nevoia acoperirii Dunărei, cu marșuri lungi și nopți nedormite îl duc, pe rând, la: Cervenia, Târnavele de sus, Strâmba, Dadilov, Curcani. Fundenii-Mitreni, Curcani, Mânăstirea, și iar Curcani.

În regiment ciuda de a nu da ochii cu dușmanul crește. El este dus între Argeș și Mostiștea și apoi readus prin Adunații Copăceni și Bălăria la Târnavele, unde se pregătește de iernat.

La 5|18 Noemvrie regimentul pleacă spre Apus căci trebuia oprită înaintarea dușmanului care răsbia prin valea Jiului în Oltenia. Cum se trece

Oltul se trimite recunoașteri spre a luat contactul cu dușmanul. La 8|21 Noemvrie, Sturza înseamnă : „Filitti mă trezește la 4 dimineața spunându-mi că „plec în recunoaștere la ora 6 cu două zeci de „oameni Oncle Georges (sub acest nume a fost cunoscut de întregul regiment) vrea să vie „cu noi, dar nu vreau să-l expun și să-l obosesc „de geaba, mai ales după marșul lung de ieri ; îl „convîng cu greu, invocând rana ce o are Cobilac „în spinare și dovedindu-i că trebuie să-l cruțe „pentru luptele serioase ce ne așteaptă în curînd.“ La 9|22 Noemvrie escadronul este în avanposturi în Locrița; ofițerii escadronului și Donici nu au ce mânca și se satura” cu o bucată de mămăligă „rece și două cepe, găsite în fundul unui săltar.“

În ziua de 10|23 Noemvrie escadroanele Regimentului 4 Roșiori luptă pe jos la Robănești iar la 9-a face o mișcare ocolitoare călare. La ordinul de a trimite un escadron ca să șarjeze niște tunuri germane, a căror pozițiune fusese descoperită de locotenentul Mora, se încuviință ca escadronul III, al cărui comandant Filitti, auzind de ordin, spusese : „Escadronul III este gata” să execute șarja Jurnalul lui C. R. Sturza descrie lupta astfel : „Escadronul era în coloană de plutoane. Ordinul de atac „abia primit, Lică Filitti, cu sabia agățată de dragonă, „cu revolverul în mână, se ridică în șea și-și desfășoară escadronul : „Pentru atac, desfășurați, „lancea'n cumpănire! “ și dă pîteni calului spre „dușman, urmat de toți eroicii copii într'un avânt „năprasnic. Locotenentul Jules Roșca, adjutantul re-

„gimentului și locotenentul Emil Mora, ofițer cu „aprovizionarea, au ținut, deși nu fac parte din „escadron și nimic nu-i silea să meargă cu el, să „șarjeze și ei în capul escadronului. Oncle Georges „cu capela în mână—își rupsese în ajuns, sabia—se „avântă înainte, uitând pentru prima dată de grad „și le disciplină și trece în rândul ofițerilor strigând : „După mine băeți, că eu sunt cel mai bătrân „dintre voi !“ Și după ei se desfășurară plutoanele, „într’o goană măreață, chiuind ca la horă. Au ajuns „aproape de piesele dușmane, încă câteva călcături de galop și vor pune mâna pe ele. Deja a „telajele s’au repezit să le scoată de pe poziție. „Din toate piepturile acelaș strigăt iese : „E a „noastră, e a noastră ! ura !“ Dar, deodată un foc „ucigător de mitraliere, deschis în ultimul moment, „când nu mai aveau decât 200 metri până la tunuri, îi țintuește pe loc și-i seceră îngrozitor.... „ Oncle Gheorges și Cobilac se rostogolesc „împreună aproape de tot de tunurile nemțești.... „Sărmanul Oncle Georges ! a avut moartea eroică, „pe care o căuta, înrolându-se ca voluntar la 68 „de ani ; a avut sfârșitul falnic care încoronează „strălucitor o viață întregă de abnegație, de eroism modest, de sacrificiu pentru alții, de bună-tate nespusă, care ajunsese să nici nu mai mire „pe nimeni atât de mult părea să fie o manifestare inerentă și firească a ființei lui !“

Colonelul, pe atunci maiorul, Gr. Odobescu, comandantul divizionului din care făcea parte Donici, mi-a spus că a vrut să rețină pe Donici, dar că a-

cesta a refuzat. Iar Căpitanul (azi colonelul) A Filitti povestește cele următoare: „In acele clipe „(când a primit ordinul de a năvăli asupra tunurilor rilor adverse) veni lângă mine Gheoghe Donici, „întrebându-mă ce însărcinare i-ași putea da. In „vitându-l să sarjeze alături de mine, bătrânul „boer răspunse scurt: sunt gata, vă mulțumesc“

Moartea bătrânului boer moldovan, căzut pe pământul oltenesc (pe care-l parcursese deja în războiul de independență) în lupta pornită pentru eliberarea Românilor din Ardeal, sintetizează spiritul de înfrățire și de sacrificiu cu care a fost dus acest războiu, de marea mulțime a celor curați la inimă.

Intreaga viață a lui Donici arată că nu a pierit clasa boerului apărător de moșie și îndeplinitor al datoriei și că ea nu merită hula ce-i s'a aruncat și-i se aruncă de atâta vreme. Ea ne mai arată că neamul nostru nu este alcătuit numai din trădători, din dezertori, din mișei de toate soiurile și că'ntrânsul se găsec, multe mai răspândite de cât se crede, acele însușiri de vitejie, de credință, de statornicie, de uitare de sine, de simț al datoriei și de dor de bine, cari ne indrituesc, precum o spune slujitorul bisericesc când iese în ușile împărătești și înalță seminul mântuirii: **Sus, să avem inimile!**

7 August 1933

ALTE ENERGII ROMĂNEȘTI, descrise în :

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

SPIRU C. HARET de I. Simionescu Lei 5

Omul școlii fu și părintele țărănimii. Sbuțiumul lui sufleteș ca să ajungă spre ce năzuia este cuprins în această broșură.

N. MILESCU ÎN CHINA de I. Simionescu Lei 5

Poate cea mai interesantă figură din trecutul nostru.

DĂNILĂ APOSTOL de N. P. Smochină Lei 8

Un răzeș din Basarabia ales hatmanul căzăcimii în locul lui Mazeppa.

N. BĂLCESCU de V. M. Sassu Lei 8

Viață sbuciumată închinată numai țării.

ANDREI ȘAGUNA de Prof. I. Lupaș Lei 10

Luminoasă figură din trecutul apropiat al românilor din Ardeal.

Fiecare cărțuție de 32 pagini, cu figuri, numai 8 lei.
Se pot procura prin „CARTEA ROMANEASCA“.

Ultimale aparițiuni din CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE:

SGÂRIE NORII NEW-YORKULUI

DE

P. COMARNESCU

Minunată descriere a orașului cu clădiri uriașe, cu viață intensă.

ȚARA VISURILOR IMPIETRITE

(EGIPTUL)

BCU Cluj / Central ^{DE} University Library Cluj

M. HEROVANU

Cuprinde o interesantă și sugestivă descriere a vechii civilizațiuni egiptene. Atractivă ca subiect, ademenitoare ca stil, se citește cu interes de mare și mic.

INTR'O MĂNĂSTIRE DIN HIMALAIA

DE

MIRCEA ELIADE

Autorul a trăit vre-o doi ani prin India. Arată viața din mănăstirile budiste.

Fiecare cărțuție de 32 pagini, cu figuri, numai 8 lei.
Se pot procura prin „CARTEA ROMÂNEASCĂ“.

ULTIMELE APARIȚII
DIN
PAGINI ALESE
(S E R I A N O U Ă)

Ediție îngrijită de D-l I. PILLAT

- No. 1. — **I. NECULCE**, Letopisetul țării Moldovei.
- No. 2. — **VASILE ALECSANDRI**, Poezii populare.
- No. 3. — **M. COSTIN**, Cronica.
- No. 4. — **VASILE ALECSANDRI**, Pasteluri.
- No. 5. — **ESOPEIA**, Din fabulele lui Esop.
- No. 6. — **CARTEA DORULUI**.

Fiecare cărțuție de 48 pagini
numai 12 lei.

„CUNOȘTINȚE FOLÓSITOARE“

- Nr.
1. Creșterea păsărilor de PROF. G. A. NOTĂȘ.
2. Nălucați boșeviste de MAIOR I. ȘIBAI.
3. Răsădina și pînărie din răsăd de V. SADOVEANU.
4. Meșteșugul vopsiturii cu buruieni de ART. GOROVEI.
5. Cum orăm de IIR. G. GLĂVAN.
6. Pășirea carnei de porc de G. GHEORGHIU.
7. Caiul de PROF. E. UDRISCH.
8. Cum trebuie să ne nărim de E. SEVERIN.
9. Ceja de DR. EMIL GHEORGHIU.
10. Lamurirea Constituției de ARTUR GOROVEI.
11. Omul și societatea de AL GIUGLEA.
12. Bucătăria satenilor de MARIA GEN DOBRESCU.
13. Stecă de zahăr de G. LACRIȘTEANU.
14. Ingrășarea pământului de I. M. DOBRESCU.
15. Friguri de bălă de DR. T. DUMITRESCU.

- Nr.
16. Danul de A. GIUGLEA.
17. Siaturi practice de INO. A. ZCHORR.
18. Lamurirea Calendarului de A. GIUGLEA.
19. Conținutivă granuloasă de DR. I. GLĂVAN.
20. Buruien de iac de A. VOLASSCHI.
21. Siaturi casnice de MAICA KALUCA.
22. Căutura tomalelor de I. ISVORANU.
23. Keșele penfa gospodine de MAICA KALUCA.
24. Lingărea de DR. I. DUMITRESCU.
25. Bichoragria sau sculamentului de DR. N. IOAN.
26. Practica agricolă de A. BEJENARIU.
27. Apa de bați de DR. I. DALTEANU.
28. Tinosul exantematic de TUDOR DUMITRESCU.
29. Boșere animalelor de I. POPU-CÂMPEANU.
30. Lucrări din pănușile de porumb de IUTUS G. MINEA.
31. Cartoful de I. POPU-CÂMPEANU.
32. Cum să trăim de DR. F. GREENFELD.
33. Lucrări din pae și sorg de TITUS G. MINEA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Seria C. „DIN LUMEA LARGĂ“.

- Nr.
34. Munții Apuseni de N. DAVID.
35. Bucovina de I. SIMIONESCU.
36. Bazarabia de G. NĂSTASE.
37. Uorogea de G. LEĂTESCU.
38. Viața în adăncul mării de C. A. OTĂȘ.
39—42. A. șaguna de I. LEPAȘ.
43. Către Everest de PROF. I. SIMIONESCU.
44. Lituania de G. NĂSTASE.
45. Câmpia Transilvaniei de I. POPU-CÂMPEANU.
46. Moldova de I. SIMIONESCU.
47. Românii din Ungaria de I. GEORGESCU.
48. Iurda-Arieș de I. MUREȘEANU.
49. Țara băjegiului de GAVRIL TODICA.
50. Sp. C. Râet de I. SIMIONESCU.
51. Banemarca de MAGDA D. NICOLAEȘCU.
52. N. Miesscu în China de I. SIMIONESCU.
53. Cetățile moldovenești de pe Nistru de APOSTOL O. CULEA.
54. Românii din Bulgaria de EM. DECUȘA.
55. Vaiea Iurii din Ardeal de E. HOSSE-LONGIN.
56. Țara bărsăi de N. CRONIDAN.
57. Vetrul vinut al Sucevei de V. CIUREA.

- Nr.
58. Macedo-Românii de TACHE PAPA-LAGI.
59. Românii din Banatul Jugoslav de PR. DIZEREA.
60. Coasta de Azur de I. SIMIONESCU.
61. Eivașia de TRAIAN G. ZAHARIA.
62. Haramureșul de GH. VOINICU.
63. Ausiria de I. SIMIONESCU.
64. Belgia de TRAIAN GH. ZAHARIA.
65. Aiganistanul de I. SIMIONESCU.
66. Anastasia șaguna de DR. I. LEPAȘ.
67. bișuri de ALEX. LEPUȘAN-MELIN.
68. Marea Neagră de DR. I. LEPAȘ.
69. Pe urmele lui Robinson Crusoe de I. SIMIONESCU.
70. Din Norvegia de I. CONEA.
71. Din vremea lui Ștefan cel Mare de GEN. R. ROSETTI.
72. Japonia de I. SIMIONESCU.
73. Ciurul Savant de I. SIMIONESCU.
74. Inurlo manasire din Himalaya de MIRCEA CLADE.
75. Dănilă Apostol de A. P. SMOCHINĂ.
76. covora și țărănișești del. SIMIONESCU.
77. Sgarie norii New-Yorkului de PETRU COMARNEȘCU.
78. Nicolae Băcescu de V. M. SASSU.
79. Țara visurilor împletite (Egiptul) de MILICA IEROFANU.
80. Gh. I. Donici de GEN. R. ROSETTI.

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Seria D. „ȘTIINȚA APLICATĂ“

Nr.	Nr.
1. Fabricarea săpunului de A SCHORR.	17. Ce se scoate din cărbuni de C. V. GHEORGHIU
2. Motorul Diesel de ING. CASETTI	18. Industria materiilor colorante de G. A. FLOREA
3. Industria Parfumului de E. SEVERIN	19. Fotografa de CĂP. DR. M. ZAPAN
4.—5. Aerul lichid de ILIE MATEI.	20. Industria zahărului de G. I. BĂBOIANU.
6. Industria Azotului de I. CATON	21. Șase montaje de radio de CĂP. DR. M. ZAPAN
7.—8. Locomotiva de ING. CASETTI	22. Cinematografa de CĂP. M. ZAPAN.
9. Aeroplanul de FR. V. ANASTASIE	23. Automobilul de CĂPIT. DE AVIAȚIE M. PANTAZI.
10. Baloane și dirijabile de C. NIȘIYESCU.	24. Fabricarea sticlei de G. A. FLOREA
11. Rețeaua armat de ING. N. GANEA	25. Gazete otrăvitoare de CĂP. DR. M. ZAPAN.
12. Gări și trenuri de G. SIADREI.	26. Impănerea păsărilor de N. C. PIȘCULESCU.
13. Aparat de Radiofonie de CĂP. DR. M. ZAPAN.	
14. Tiparul de VASILE ROMANESCU.	

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RĂSPÂNDIȚI

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

E cea mai trebuitoare bibliotecă. Prin varietatea cuprinsului, este unică; prin estinătate, este la îndemâna oricui. Este o adevărată enciclopedie.

Aduce foloase specialistului, dându-i noțiuni clare din alte domenii; procură cunoștințe folositoare celui care nu se restrânge numai la cartea de școală.

Biblioteca se adresează tuturor, căci e instructivă educativă și practică.